

העזרה מהסוגיא

בבא מציעא קא. - קז:

פרשת נשא ה'תשפ"ד

דף קא

- ◆ דיני נהר ששטף עצים של זית יחד עם גושי אדמה ונתנם בתוך שדה חבירו:
 - בשלש שנים הראשונות - הזיתים שגדלו שייכים חצי לבעל השדה וחצי לבעל הזיתים.
 - לאחר שלש שנים - הזיתים שגדלו שייכים לבעל השדה.
- ◆ דיני תרומות ומעשרות בנכרי שקנה שדה בארץ ישראל ולאחר מכן נתן את השדה לישראל שיעבוד בה:
 - באופן שהישראל הוא 'חוכר' (כלומר שתשלום השכירות הוא כמות של תבואה וממילא כל הפירות של החוכר):
 - לפי הצד ש'אין קנין לעובד כוכבים להפקיע קדושת ארץ ישראל' - הפירות חייבים בתרומות ומעשרות, והחוכר צריך להפריש תרומות ומעשרות מכל הפירות.
 - לפי הצד ש'יש קנין לעובד כוכבים להפקיע קדושת ארץ ישראל':
 - מדאורייתא - הפירות לא חייבים בתרומות ומעשרות.
 - מדרבנן:
 - לרש"י - רבנן לא החמירו.
 - לתוס' - רבנן החמירו שהחוכר צריך להפריש תרומות ומעשרות מכל הפירות.
 - באופן שהישראל הוא 'אריס' (כלומר שתשלום השכירות הוא מחצה שלישי ורביע מהתבואה שתגדל, וממילא חלק מהפירות של האריס וחלק של הבעלים):
 - לפי הצד ש'אין קנין לעובד כוכבים להפקיע קדושת ארץ ישראל':
 - מדאורייתא - הפירות חייבים בתרומות ומעשרות, והאריס צריך להפריש תרומות ומעשרות מהחלק ששייך לו, ולא צריך להפריש תרומות ומעשרות מהחלק ששייך לנכרי.

הערות

א הגמ' מבארת שבתוך השלש שנים הראשונות הזיתים שגדלו שייכים חצי לבעל השדה וחצי לבעל הזיתים, משום שהזיתים גדלו מחמת השדה של בעל השדה, והזיתים מותרים לאכילה מחמת הגושי אדמה של בעל הזיתים, שהרי לולי גושי האדמה הזיתים היו אסורים משום ערלה (הגמ' מוסיפה שבעל הזיתים לא יכול לטעון, שאם בעל השדה היה נוטע זיתים לא היה יכול לאכול פירות כלל, כיון שבעל השדה יכול לטעון שהיה יכול לזרוע עצים קטנים של זיתים ולזרוע תחתם סלק וירקות), אבל לאחר שלש שנים הזיתים שגדלו שייכים לבעל השדה, כיון שגם לולי גושי האדמה הזיתים לא היו אסורים משום ערלה.

לקבלת העלון או שליחת הערות: B0527147396@gmail.com

▪ מדרבנן:

• לרש"י - רבנן לא החמירו.

• לתוס' - רבנן החמירו שאריס דינו כחוכר, ולכן צריך להפריש תרומות ומעשרות מכל הפירות.

○ לפי הצד ש'יש קנין לעובד כוכבים להפקיע קדושת ארץ ישראל' - הפירות לא חייבים בתרומות ומעשרות.

◆ **דיני תרומות ומעשרות בנכרי שגזל שדה מישראל ולאחר מכן נתן את השדה לישראל שיעבוד בה באריסות:**

• חיוב תרומות ומעשרות - הפירות חייבים בתרומות ומעשרות כיון שקרקע אינה נגזלת.

• דיני הפרשת תרומות ומעשרות:

▪ באופן שהאריס הוא בנו של הנגזל - האריס צריך להפריש תרומות ומעשרות מכל הפירות².

▪ באופן שהאריס הוא אדם אחר - האריס צריך להפריש תרומות ומעשרות מהחלק ששייך לו, ולא צריך להפריש תרומות ומעשרות מהחלק ששייך לנכרי.

◆ **דיני יורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות:**

• באופן שהיורד לא רוצה ליטול את העצים:

○ באופן שהשדה עשויה ליטע - מקבל כמו שתלי העיר.

○ באופן שהשדה לא עשויה ליטע:

▪ באופן שבעל השדה הראה שרוצה את העצים (כגון שעשה גדר סביבם) - נחשב כמו שדה העשויה ליטע.

▪ באופן שבעל השדה לא הראה שרוצה את העצים:

• באופן שהשבח יותר מהיציאה - מקבל את היציאה.

• באופן שההוצאה יותר מהשבח - מקבל את השבח.

• באופן שהיורד רוצה ליטול את העצים:

○ שיטות התנאים:

▪ לרבי שמעון בן אלעזר - יכול ליטול.

▪ לרבי שמעון בן גמליאל - לבית שמאי יכול ליטול, לבית הלל לא יכול ליטול.

○ פסק האמוראים:

▪ לרב נחמן - יכול ליטול.

▪ לרב ששת - לא יכול ליטול.

▪ לרבי יוחנן:

• בבית - יכול ליטול.

• בשדה:

○ ללישנא קמא - בארץ ישראל לא יכול ליטול משום ישוב ארץ ישראל, ובשאר המקומות יכול ליטול.

○ ללישנא בתרא - לא יכול ליטול משום שהקרקע הכחישה.

◆ **דיני המשכיר בית לחבירו:**

• באופן שהמשכיר רוצה לסיים את השכירות או השוכר רוצה לסיים את השכירות:

○ מהו הזמן שצריך להודיע לחבירו שרוצה לסיים את השכירות:

☞ הערות ☞

ב רש"י מבאר שהסיבה שרבנן קנסו את בנו של הנגזל שצריך להפריש תרומות ומעשרות מכל הפירות, כדי שיחזור ויקנה את השדה מהנכרי, ולתוס' הסיבה שרבנן קנסו את בנו של הנגזל כדי שלא יסכים לקבל את הקרקע באריסות, ועל ידי כך הנכרי לא ימצא אריס ויחזור ומכור את הקרקע לישראל.

• בית:

• בכרכים - שנים עשר חודש לפני סוף זמן השכירות.

• בשאר המקומות:

○ באופן שזמן השכירות הסתיים בקיץ - שלשים יום לפני סוף זמן השכירות.

○ באופן שזמן השכירות הסתיים בחורף (מסוכות עד פסח) - שלשים יום לפני שמתחיל החורף (ט"ו אלול).

• חנות - שנים עשר חודש לפני סוף זמן השכירות, לרבי שמעון בן גמליאל בחנות של נחתומים וצבעים שלש שנים לפני סוף זמן השכירות.

○ דיני השכירות באופן שהסתיימה השכירות ולא הודיע לחבירו שרוצה לסיים את השכירות או באופן שלא הודיע בזמן:

• באופן שנפל הבית של המשכיר - המשכיר יכול להפסיק את השכירות.^ג

• באופן שהבן של המשכיר התחתן ורוצה לתת לו את הבית של השוכר:

• באופן שלא היה יכול להודיע לשוכר על כך - המשכיר יכול להפסיק את השכירות.

• באופן שהיה יכול להודיע לשוכר על כך - השוכר ממשיך את השכירות ומשלם כפי שהיה משלם עד עכשיו.

• בשאר האופנים - השוכר ממשיך את השכירות ומשלם כפי שהיה משלם עד עכשיו.

• באופן שהמשכיר רוצה להעלות את דמי השכירות:

○ באופן שלא התייקרו דמי הבתים - צריך להודיע לשוכר כמו באופן שרוצה לסיים את השכירות.

○ באופן שהתייקרו דמי הבתים - לא צריך להודיע לשוכר על כך מראש אלא יכול לומר לו זאת מיד.

• דיני השכירות:

○ החיובים שמוטלים על המשכיר - לעשות את הדברים שהם מעשה אומן (כגון דלת וחלון וחיזוק התקרה).

○ החיובים שמוטלים על השוכר - לעשות את הדברים שאינם מעשה אומן (כגון לטיח את הגג), וכן לעשות מזוזה משום שמזוזה חובת הדר.^ד

דף קב

◆ דיני קנין חצר:

• איזה חצר קונה:

○ חצר המשתמרת - קונה.

○ חצר שאינה משתמרת - לא קונה.

• למי החצר קונה:

○ חצר מושכרת - קונה את החפצים לשוכר.

○ חצר שאינה מושכרת - קונה את החפצים לבעלים.

• דיני קניה באויר של החצר:

○ באופן שהחפץ עומד לנוח - קונה.

✽ הערות ✽

ג רש"י סובר שבאופן שנפל הבית של המשכיר בתוך הזמן של השכירות לא יכול להוציא את השוכר, אמנם תוס' [קב ב] סוברים שאפילו באופן זה יכול להוציא את השוכר.

ד הגמ' מבארת שמוטל על השוכר גם לעשות את מקום המזוזה, משום שעשיית מקום המזוזה נחשב דבר שאינו מעשה אומן, כיון שאפשר לעשות זאת על ידי 'גובתא דקניא'.

הגמ' מוסיפה שהשוכר בית מישראל ושם בו מזוזה, כאשר השוכר יוצא מהבית אסור לו לקחת את המזוזה. והשוכר בית מנכרי ושם בו מזוזה, כאשר השוכר יוצא מהבית צריך לקחת את המזוזה.

- באופן שהחפץ לא עומד לנוח:
 - לאביי - ספק האם קונה.
 - לרבא:
- באופן שאין הפסק כלי בין החפץ לחצר - ספק האם קונה.
- באופן שיש הפסק כלי בין החפץ לחצר - לא קונה.
- דיני זבל שנמצא בחצר:
 - באופן שהזבל מהבהמות של השוכר - הזבל שייך לשוכר^ה.
 - באופן שהזבל מהבהמות של אדם אחר - הזבל נחשב הפקר והוא נקנה בקנין חצר וכפי שהתבאר.
- דיני יוני שובך וביצי שובך שיקננו בחצר:
 - האם היונים והביצים שייכים לבעל החצר:
 - יוני שובך:
 - לרש"י:
 - לתירוץ הראשון של הגמ' - יש בה איסור גזל מפני דרכי שלום.
 - לתירוץ השני של הגמ' - אין בה איסור גזל מפני דרכי שלום [ע"פ רש"י חולין קמא ב].
 - לתוס' - יש בה איסור גזל מפני דרכי שלום.
 - ביצי שובך:
 - באופן שהביצה יצאה רוב ועדיין לא נפלה לחצר:
 - לתירוץ הראשון בגמ' - אין איסור גזל מפני דרכי שלום.
 - לתירוץ השני בגמ' - יש איסור גזל מפני דרכי שלום.
 - באופן שהביצה נפלה לחצר:
 - לפני ששלח את האם - בעל החצר לא קנה את הביצה, ויש איסור גזל מפני דרכי שלום^י.
 - לאחר ששלח את האם - בעל החצר קנה את הביצה.
 - דיני מצות שילוח הקן:
 - באופן שבעל החצר זכה בביצה - אין מצות שילוח הקן
 - באופן שבעל החצר לא זכה בביצה - יש מצות שילוח הקן^י.
- ◆ דיני האומר שני לשונות סותרים:
 - לבן ננס - 'תפוס לשון אחרון'.
 - לרבי שמעון בן גמליאל ורבי יוסי - ספק האם 'תפוס לשון ראשון' או 'תפוס לשון אחרון'^י.

☞ הערות ☜

- ה הריטב"א מבאר שלמרות שדרך האנשים להפקיר את הזבל של הבהמות שלהם, מ"מ השוכר לא מפקיר את הזבל של הבהמות שלו באופן שהזבל נמצא לפני ביתו והוא מזומן לקחתו.
- ו הגמ' מבארת שבאופן שהביצה נפלה לחצר בעל החצר לא קונה את הביצה, כיון שכמו שיש איסור ליטול את הביצים לפני שילוח האם, כך יש איסור לזכות בביצים לפני שילוח האם.
- ז בדברי הגמ' מבואר שבאופן שהביצה נפלה לחצר אסור לאדם אחר ליטול את הביצה, כיון שיש חיוב של מצות שילוח הקן לשלוח את האם ולאחר מכן ליטול את הביצים, ובאופן ששלח את האם לא יכול לזכות בביצים, משום שבעל החצר זוכה בביצה מיד, אמנם הגמ' מוסיפה שבאופן שקטן שאינו מחויב במצות שילוח הקן נטל את הביצה לפני ששלח את האם, צריך אביו להחזיר את הביצה לבעל החצר מפני דרכי שלום.
- ח תוס' מבארים שדברי רבי יוסי שיש ספק האם תפוס לשון ראשון או תפוס לשון אחרון נאמרו באופן שאין אפשרות לתפוס את שני הלשונות יחד, אבל באופן שאפשר לתפוס את שני הלשונות יחד (כגון לגבי תמורת עולה ושלמים) הולכים אחר לשון ראשון ואחרון יחד.

• פסק האמוראים:

- לרב - 'תפוס לשון אחרון'.
- לשמואל - ספק האם 'תפוס לשון ראשון' או 'תפוס לשון אחרון'.

◆ דיני המשכיר בית לחבירו והתעברה השנה:

- באופן שהשכיר לשנה - השוכר לא צריך לשלם על חודש העיבור.
- באופן שהשכיר לשנים עשר חודש - השוכר צריך לשלם על חודש העיבור.
- באופן שאמר שני לשונות סותרים:
 - לפי הצד ש'תפוס לשון אחרון':
 - באופן שאמר 'שנים עשר דינר זהב לשנה מדינר זהב לחודש' - השוכר צריך לשלם על חודש העיבור.
 - באופן שאמר 'דינר זהב לחודש משנים עשר זהובים לשנה' - השוכר לא צריך לשלם על חודש העיבור.
- לפי הצד שספק האם 'תפוס לשון ראשון' או 'תפוס לשון אחרון':
 - לסומכוס - יחלוקו.
 - לרבנן:
- לרב נחמן - השוכר צריך לשלם על חודש העיבור, משום שהמשכיר מוחזק בבית והמוציא מחבירו עליו הראיה.
- לשמואל:
 - באופן שהמשכיר בא לתבוע בתחילת חודש העיבור - השוכר צריך לשלם על חודש העיבור.
 - באופן שהמשכיר בא לתבוע באמצע חודש העיבור - השוכר צריך לשלם חצי מחודש העיבור.
 - באופן שהמשכיר בא לתבוע בסוף חודש העיבור - השוכר לא צריך לשלם על חודש העיבור.^ט

◆ דיני טענת פרוע:

- באופן שטוען שפרע בתוך הזמן:
 - בהלוואה - נחלקו האמוראים [ב"ב ה ב] האם נאמן או דלמא לא נאמן.
 - בשכירות - לא נאמן.^י
- באופן שטוען שפרע ביום שנגמר הזמן או לאחר הזמן - נאמן.^{יא}

דף קג

◆ דיני שכירות:

- באופן שיש שטר שכירות של עשר שנים והמשכיר טוען שהשוכר גר חמש שנים והשוכר טוען שגר שלש שנים - המשכיר נאמן בטענתו משום שהבית בחזקתו.^{יב}

הערות

- ט רש"י מבאר שביחס לזמן שהשוכר לא גר בבית השוכר לא יכול לתבוע מהמשכיר לגור בחינם, משום ש'קרקע בחזקת בעליה עומדת', ולכן הבעלים יכול לומר לו שישלם על כך או שיצא מהבית, אבל ביחס לזמן שהשוכר גר בבית המשכיר לא יכול לתבוע ממנו את דמי השכירות, משום ש'העמד ממוון על חזקתו'. ותוס' [ו א] מבארים שבאופן זה מועילה תפיסת השוכר למרות שהיא 'תפיסה לאחר שנולד הספק', משום שהשוכר תפס בהיתר.
- י תוס' מבארים שהסיבה שגם למ"ד שבהלוואה אדם נאמן לטעון שפרע בתוך הזמן, בשכירות לא נאמן, משום שבשכירות השוכר חושש שיפול הבית או שיפול הבית של המשכיר והמשכיר יוציא את השוכר מהבית, ולכן אינו פורע בתוך הזמן.
- יא הגמ' מבארת שלמרות שבדרך כלל הטוען פרוע ביום שנגמר הזמן נאמן, מ"מ רבנן תיקנו שבאופן ששכיר תובע את בעל הבית שישלם את שכרו ביום שנגמר הזמן ובעל הבית טוען פרוע השכיר נשבע ונוטל, משום שבעל הבית 'טרוד בפועליו' ולא זוכר האם פרע לשכיר.
- יב הגמ' מבארת שהסיבה שהמשכיר נאמן שהשוכר גר חמש שנים ולא נחשב שטוען נגד שטר, משום שהשטר לא נעשה לטובת השוכר אלא השטר נעשה לטובת המשכיר שהשוכר לא יוכל לטעון לאחר שלש שנים שקנה את הקרקע והחזיק בה שלש שנים.

- באופן שיש שטר שכירות של עשר שנים כל שנה בעשר זוז ולאחר חמש שנים המשכיר טוען שהשוכר לא שילם והשוכר טוען ששילם - השוכר נאמן.⁹

◆ דיני שואל:

- באופן שהשואל אמר לבעלים ששואל את הכלי 'בטובו':
 - באופן שהשואל עשה קנין עם הבעלים על כך - יש לשואל זכות לשואל את הכלי לעולם, וגם באופן שהשואל החזיר את הכלי לבעלים יכול לחזור ולתבוע ממנו להשאיל לו שוב, משום שמשמעות הלשון 'בטובו' הוא כל זמן שהכלי ראוי למלאכה.
 - באופן שהשואל לא עשה קנין עם הבעלים על כך - אין לשואל זכות להשאיל את הכלי לעולם, ולכן באופן שהשואל החזיר את הכלי לבעלים לא יכול לחזור ולתבוע ממנו להשאיל לו שוב.
- השואל קרדום ואמר לבעלים 'פרדס זה' - יש לשואל זכות להשתמש בקרדום רק לפרדס הזה ולא לפרס אחר.
- השואל קרדום ואמר לבעלים 'פרדס' - יש לשואל זכות להשתמש בקרדום לפרדס אחד.
- השואל קרדום ואמר לבעלים 'פרדיסי' - יש לשואל זכות להשתמש בקרדום לכל הפרדסים שרוצה¹⁰.
- השואל מחבירו 'בור זה' להשקות את שדותיו - באופן שהבור נפל אין לשואל זכות להשתמש בבור אחר.
- השואל מחבירו 'בור' להשקות את שדותיו - באופן שהבור נפל יש לשואל זכות להשתמש בבור אחר.
- השואל מחבירו קרקע לחפור בה בור בשביל להשקות את שדותיו - השואל יכול לחפור בורות בקרקע עד שימצא מים.

◆ דיני המשכיר לחבירו בית:

- באופן שהבעלים אמר 'בית זה' והבית נפל - המשכיר לא צריך להעמיד לשוכר בית אחר.
- באופן שהבעלים אמר 'בית' והבית נפל - המשכיר צריך להעמיד לשוכר בית אחר.
- באופן שהבעלים הראה לשוכר בית ואמר לו 'בית כזה אני משכיר לך' - המשכיר צריך להעמיד לשוכר בית אחר שדומה בצורתו לבית הזה, ובאופן שהבית הראשון נפל המשכיר צריך להעמיד לשוכר בית אחר שדומה בצורתו לבית הזה¹¹.

פרק תשיעי

◆ דיני המקבל שדה מחבירו באריסות או בחכירות:

- באופן שדרך המקום לקצור את התבואה - המקבל צריך לקצור את התבואה והמקבל לא יכול לעקור את התבואה, וכן הבעלים לא יכול לתבוע מהמקבל לעקור את התבואה¹².

⊕ הערות ⊕

- יג הגמ' מבארת שהסיבה שהשוכר נאמן לטעון שפרע את דמי השכירות של חמש שנים ולא נחשב שטוען נגד שטר, משום שהשטר לא נעשה כדי לגבות בו את החוב של השכירות, אלא השטר נעשה כדי שהשוכר לא יוכל לטעון לאחר שלש שנים שקנה את הקרקע והחזיק בה שלש שנים.
- יד תוס' בתירוץ הראשון מבארים שלענין מכר באופן שאמר לשון רבים (כגון 'קרקעות') מבארים שהכוונה שנים, משום שלא מסתבר שהאדם מכר את כל קרקעותיו, אבל לענין שואל באופן שאמר לשון רבים (כגון 'פרדיסי') מבארים שהכוונה להכל, משום שדרך האדם להשאיל לכל הפרדסים. ותוס' בתירוץ השני מבארים שבין לענין מכר ובין לענין שואל באופן שאמר לשון רבים יש ספק האם הכוונה לשנים או הכל, ולענין מכר שהמוכר מוחזק הקונה מקבל שנים, ולענין שואל שהשואל מוחזק השואל זכאי להשתמש לכל הפרדסים.
- טו תוס' בתירוץ השני מוסיפים שהדין שהשואל נחשב מוחזק למרות שעומד להחזיר את הכלי לבעלים נאמר רק במטלטלים, אבל בקרקע הבעלים נחשב מוחזק משום שאי אפשר להצניע את הקרקע.
- טז הגמ' מוסיפה שבאופן שהבית שהבעלים הראה לשוכר בית שהיה על גב הנהר, המשכיר צריך להעמיד לשוכר בית שעומד על גב הנהר שהוא באותה צורה כמו הבית שהראה לשוכר, ולא אומרים שעיקר כוונתו בלשון 'בית כזה' הוא למיקום של הבית ליד הנהר ולא לצורת הבית.
- טז הגמ' מבארת שבאופן שדרך המקום לקצור את התבואה, המקבל לא יכול לעקור את התבואה, משום שהבעלים יכול לטעון שמעדיף לקצור כדי שישאר חלק מהקש של התבואה והם יהיו הזבל לשנה הבאה, וכן הבעלים לא יכול לתבוע מהמקבל לעקור את התבואה, משום שהמקבל יכול לטעון שמעדיף לקצור כיון שיותר קל לקצור.

- באופן שדרך המקום לעקור את התבואה - המקבל צריך לעקור את התבואה והמקבל לא יכול לקצור את התבואה, וכן הבעלים לא יכול לתובע מהמקבל לקצור את התבואה".
 - באופן שדרך המקום לחרוש את השדה לאחר הקצירה או העקירה בשביל לעקור את הקוצים:
 - באופן שהמקבל ניקש את הקוצים והתנה עם הבעלים שעל ידי כך לא יצטרך לחרוש - לא צריך לחרוש.
 - בשאר האופנים - צריך לחרוש.
 - באופן שיש אילנות בשדה האם האריס והחוכר מקבלים חלק מפירות האילן:
 - באופן שדרך המקום לכלול את האילנות באריסות וחכירות - האריס והחוכר מקבלים את פירותיהם".
 - באופן שדרך המקום לא לכלול את האילנות באריסות וחכירות - האריס והחוכר לא מקבלים את פירותיהם".
 - דיני הכנת גדר לשדה - עשיית הגדר מוטלת על הבעלים, אמנם שימת קוצים על הקנים של הגדר מוטלת על המקבל.
 - דיני השקיית השדה - הוצאות של כלי ההשקיה מוטלות על הבעלים, אמנם הוצאה של חפירת יאורים בתוך השדה מוטלת על המקבל.
- ◆ **דיני אריס שעובד בכרם** - האריס והבעלים צריכים לקנות בכל שנה קנים חדשים להעמיד עליהם את הגפנים, והאריס והבעלים חולקים בקנים שהשתמשו בהם בשנה שעברה.

דף קד

- ◆ **דיני המקבל מחבירו שדה באריסות או בחכירות:**
- באופן שקיבל שדה שיש בה מעיין ויבש המעיין:
 - באופן שיש ראייה שהאריס או החוכר קיבלו את הקרקע מחמת המעיין - מקזים להם את ההפרש כמה היה מקבלים את השדה ללא המעיין.
 - באופן שאין ראייה שהאריס או החוכר קיבלו את הקרקע מחמת המעיין:
 - חוכר:
 - באופן שהתייבש הנהר הגדול - מקזז את ההפרש כמה היה מקבל את השדה ללא המעיין.
 - באופן שהתייבש הנהר הקטן - צריך לשלם את כל דמי החכירות.
 - אריס - לא מקזז את ההפרש כמה היה מקבל את השדה ללא המעיין.
 - באיזה אופן יש ראייה שהאריס או החוכר קיבלו את הקרקע רק מחמת המעיין:
 - באופן שהחוכר או הבעלים אמרו לשון 'שדה' - אין ראייה שקיבל את השדה מחמת המעיין.
 - באופן שהחוכר או הבעלים אמרו לשון 'שדה בית השלחים':

הערות

- יז הגמ' מבארת שבאופן שדרך המקום לעקור את התבואה, המקבל לא יכול לקצור את התבואה, משום שהבעלים יכול לטעון שמעדיף לעקור כדי שהשדה תהיה נקיה ללא זבל, וכן הבעלים לא יכול לתבוע מהמקבל לקצור את התבואה, משום שהמקבל יכול לטעון שמעדיף לעקור כדי שיקבלו יותר קש.
- יח הגמ' מבארת שדין זה נאמר אפילו באופן שבעל השדה הרבה לאריס ולחוכר את שכרם, ולא אומרים שעשה זאת על דעת שהאריס והחוכר לא יקבלו את פירות האילנות.
- יט הגמ' מבארת שדין זה נאמר אפילו באופן שבעל השדה מיעט לאריס ולחוכר את שכרם, ולא אומרים שעשה זאת על דעת שהאריס והחוכר יקבלו את פירות האילנות.
- כ בדברי הגמ' מבואר שבאופן שהתייבש הנהר הגדול נחשב כמו מכת מדינה, שבחכירות לא צריך לשלם את כל דמי החכירות ובאריסות מתחלקים בפירות שנשארו לפי חשבון, ותוס' מבארים שבאופן שהתייבש הנהר הקטן של השדה שקיבל באריסות או בחכירות לא נחשב מכת מדינה, ולכן אפילו בחכירות צריך לשלם את כל דמי החכירות, ותוס' בתירוץ הראשון מוסיפים שבאופן שהתייבשו הנהרות הקטנים של כל השדות שסמוכים לשדה נחשב מכת מדינה, ומ"מ צריך לשלם את כל דמי החכירות, משום שהחוכר יכול להשקות את השדה על ידי דליים, ותוס' בתירוץ השני מוסיפים שבאופן שהתייבש הנהר הקטן, האריס לא יכול לומר שלא רוצה לעבוד בשדה, אלא האריס צריך להמשיך לעבוד בשדה, כיון שהאריס יכול להשקות את השדה על ידי דליים.

• לשמואל:

- באופן שהחוכר אמר שמקבל 'שדה בית השלחים' - יש ראייה שקיבל את השדה מחמת המעין.
- באופן שהבעלים אמר שנותן 'שדה בית השלחים' - אין ראייה שקיבל את השדה מחמת המעין.

• לרבינא:

- באופן שהבעלים והחוכר עמדו בקרקע - יש ראייה שקיבל את השדה מחמת המעין.
- באופן שהבעלים והחוכר לא עמדו בקרקע - אין ראייה שקיבל את השדה מחמת המעין.

• באופן שקיבל שדה ולא עבד בה:

- חוכר - צריך לשלם את כל דמי החכירות.

○ אריס:

▪ לנהרדעי:

- באופן שהאריס כתב שאם לא יעבוד ישלם אלף זוז - צריך לשלם לבעל השדה אלף זוז.
- באופן שהאריס לא כתב שאם לא יעבוד ישלם אלף זוז - שמים את הקרקע כמה פירות היו גדלים בה אם היה עובד בה ומשלם לפי חשבון.
- לשמואל - שמים את הקרקע כמה פירות היו גדלים בה אם היה עובד בה ומשלם לפי חשבון^{יא}.
- אריס שקיבל שדה לזרוע בה שומשמיין וזרע בה חטים והצליח בזריעה והחטים התייקרו לשווי השומשמיין - האריס ובעל השדה מתחלקים בחטים כפי שסוכם ביניהם^{יב}.
- אריס שקיבל שדה לזרוע בה שומשמיין וזרע בה חטים והחטים שווים יותר מהשומשמיין - האריס ובעל השדה מתחלקים בחטים כפי שסוכם ביניהם^{יג}.

◆ חיובי הבעל לאשתו:

- קרבן חובה (כגון חטאת או קרבן יולדת או קרבן זביחה) או קרבן שמתיר את האשה (כגון קרבן נזירות) - הבעל חייב^{יד}.
- קרבן נדבה - הבעל לא חייב.
- חובות שהאשה לוותה לדברים שהבעל לא מחויב לתת לה - הבעל לא חייב.
- ◆ בעל מאנשי אלכסנדריא שקידש אשה וכתב כתובה ביום הקידושין ולפני הנישואין חטף אדם אחר את האשה ונשאה - הקידושין של הבעל הראשון התבטלו^{טו}.

✽ הערות ✽

כא הגמ' מבארת שהטעם שבאופן שהאריס לא כתב, שמים את הקרקע כמה פירות היו גדלים בה אם היה עובד בה ומשלם לפי חשבון, משום ש'דורשים לשון הדיוט', כלומר שהאנשים התרגלו לכתוב באריסות 'אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא', ותוס' מבארים שמחמת שהאנשים התרגלו לכתוב כך גם באופן שלא כתבו האריס חייב לשלם. והטעם של שמואל שגם באופן שהאריס כתב שאם לא יעבוד ישלם אלף זוז לא צריך לשלם אלף זוז, משום שנחשב 'אסמכתא'.

כב הגמ' מבארת שהיה מקום לומר שכיון שבעל השדה הרויח שהאריס זרע חטים שמכחישים את הקרקע פחות משומשמיין, האריס יכול לנכות לבעל השדה חלק מהחטים תמורת רווח זה, אלא שלא אומרים כך, כיון שבעל השדה מעדיף שיזרע חטים שיש בהם יותר רווח למרות שהשדה תכחיש.

כג הגמ' מבארת שהסיבה שהאריס ובעל השדה מתחלקים ברווח שהחטים שווים יותר מהשומשמיין, כיון שהאריס גרם לרווח זה וכן הקרקע גרמה לרווח זה.

כד כד הברייתא מביאה דין זה בשם רבי יהודה, והגמ' מוסיפה שרבי יהודה דורש לשון הדיוט, ורש"י סובר שהחידוש בכך שרבי יהודה דורש לשון הדיוט, שבאופן שהאשה התחייבה בקרבן לאחר הנישואין והאשה התגרשה לפני שהביאה את הקרבן, הבעל לא חייב להביא את הקרבן, משום שהאשה כותבת בשובר של הגירושין שקיבלה את האחריות שיש לה עליו מלפני הגירושין. אמנם תוס' סוברים שהחידוש בכך שרבי יהודה דורש לשון הדיוט, שהבעל חייב גם על קרבנות שהאשה התחייבה בהם לפני הנישואין, משום שהבעל כותב לאשה בכתובה שמקבל אחריות על החובות מלפני הנישואין.

בדברי הברייתא מבואר שבאופן שהאשה התחייבה בקרבן עולה ויורד, והבעל חייב להביא את הקרבן עבור אשתו, הבעל צריך להביא קרבן עשיר כיון שהבעל עשיר, ולא אומרים שהבעל צריך להביא קרבן עני כיון שהאשה עניה.

כה הגמ' מבארת שהסיבה שהקידושין של הבעל הראשון התבטלו, משום שאנשי אלכסנדריא היו רגילים לכתוב בכתובה 'לכשתנסי לחופה הוי לי לאינתו', ודורשים מלשון זה שהבעל עשה תנאי בקידושין שיחולו רק באופן שהאשה תנשא לו, ולא באופן שהאשה לא תנשא לו.

◆ דיני משכון:

- באופן שהמלוה לקח מהלוה משכון והחזיר אותו ללוה והמשכון נפחת מדמיו על ידי השימוש של הלוה:
 - באופן שהלוה לא כתב למלוה 'תשלומתא דאית לך עלי כל קבל דיכי' - הפסד המשכון על המלוה.
 - באופן שהלוה כתב למלוה 'תשלומתא דאית לך עלי כל קבל דיכי' - הפסד המשכון על הלוה¹².
- האם מותר למלוה לקחת משכון שהוא שווה יותר משיעור החוב - לא¹³.
- באופן שהבעל חוב לקח משכון והחזיר אותו ללוה ומת הלוה - הבעל חוב גובה את המשכון מהיורשים.

◆ דיני כתובה:

- במקום שנוהגים לכתוב בכתובה את השווי של הנדוניה - החתן גובה מאבי הבת את השווי הכתוב בכתובה.
- במקום שנוהגים לכתוב בכתובה פי שנים מהשווי של הנדוניה:
 - באופן שהחתן עשה קנין עם אבי הבת - החתן גובה מאבי הבת את השווי הכתוב בכתובה.
 - באופן שהחתן לא עשה קנין עם אבי הבת - החתן גובה מאבי הבת חצי מהשווי הכתוב בכתובה.

◆ דיני שכיב מרע שאמר 'תנו ארבע מאות זוז לבתי':

- באופן שהוסיף את הלשון 'בכתובתה' - כוונתו שיתנו לבת מאתים זוז ויכתבו בכתובה ארבע מאות זוז.
- באופן שלא הוסיף את הלשון 'בכתובתה' - כוונתו שיתנו לבת ארבע מאות זוז ויכתבו בכתובה שמונה מאות.

דף קה

◆ דיני עיסקא:

- הקדמה - הגמ' דנה באדם שנתן לחבירו כסף לעשות בהם עיסקא, ומחצית מהכסף נחשב הלוואה ומחצית מהכסף נחשב פקדון, וסיכמו ביניהם שברווחים יקבל הנותן שלישי והמקבל שני שלישי ובהפסדים יפסיד הנותן חצי והמקבל חצי וכדלהלן.
- דיני המחצית שנחשב להלוואה:
 - לנהרדעי - מותר למקבל להשתמש בו להוצאות ביתו, ובאופן שמת המקבל הנותן לא יכול לגבות מחצית זו מהמטלטלים, כיון שמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב.
 - לרבא - אסור למקבל להשתמש בו להוצאות ביתו, ובאופן שמת המקבל הנותן יכול לגבות מחצית זו מהמטלטלים¹⁴.
- צורת כתיבת העיסקא - באופן שקיבל שני חפצים בעיסקא אחת ראוי לא לכתוב על כך שני שטרות אלא שטר אחד, באופן שקיבל שתי עיסקאות ראוי לא לכתוב על כך שטר אחר אלא לכתוב שני שטרות¹⁵.

⊕ הערות ⊕

כו תוס' בתירוץ הראשון מבארים שמותר ללוה לכתוב למלוה 'תשלומתא דאית לך עלי כל קבל דיכי', רק באופן שהמלוה מחזיר ללוה את המשכון לזמן מרובה, אבל באופן שהמלוה מחזיר ללוה את המשכון ביום או בלילה כדינו, אסור ללוה לכתוב כך וממילא הפסד המשכון על המלוה. ותוס' בתירוץ השני מבארים שרבנו תיקנו שמותר ללוה לכתוב למלוה 'תשלומתא דאית לך עלי כל קבל דיכי', אפילו באופן שהמלוה מחזיר ללוה את המשכון ביום או בלילה כדינו, והסיבה שרבנו תיקנו כך כדי שהמלוה לא ימנע מלהחזיר ללוה את המשכון.

כז הגמ' מבארת שהסיבה שאסור למלוה לקחת משכון שהוא שווה יותר משיעור החוב, משום שאם המלוה יקח משכון שהוא שווה יותר משיעור החוב, והלוה יכתוב לבעל חוב 'תשלומתא דאית לך עלי כל קבל דיכי' והמשכון יפסד, נמצא שהמלוה ישלם ללוה יותר מחיובו.

כח רש"י מבאר שהטעם של רבא שבאופן שמת המקבל הנותן יכול לגבות את המחצית של ההלוואה מהמטלטלים של היתומים, כיון שהמלוה סומך על העיסקא כמו קרקע, כיון שהמקבל לא יכול להשתמש בכסף זה להוצאות ביתו.

כט הגמ' מבארת שבאופן שיש שני חפצים בעיסקא אחת, ובחפץ אחד היה הרבה רווח ובחפץ שני היה קצת הפסד, מקזזים את הפסד מהרווח, ובשארית הרווח הנותן מקבל שלישי והמקבל מקבל שני שלישי, ובאופן שיש שתי עיסקאות, ועיסקא אחת הרוויחה הרבה ועיסקא השנייה הפסידה קצת, מחשבים כל עיסקא בפני עצמה, ובעיסקא שהפסידה הנותן מפסיד חצי והמקבל מפסיד חצי, ובעיסקא שהרוויחה הנותן מקבל שלישי והמקבל מקבל שני שלישי, וכיון שבאופן שמקזזים את הפסד מהרווח המקבל מפסיד, ובאופן שלא מקזזים את הפסד מהרווח הנותן מפסיד, לכן ראוי שבאופן שקיבל שני חפצים בעיסקא אחת לכתוב שטר אחד, ובאופן שקיבל שתי עיסקאות לכתוב שני שטרות.

• דיני עיסקא שהפסידה וטרח המקבל ועשה רווח בעיסקא להשלים את ההפסד - מקזזים את הרווח מההפסד ונמצא שהעיסקא לא הרויחה ולא הפסידה^ל.

• דיני חזרה מהעיסקא:

○ באופן שהנותן רוצה לחזור בו - לא יכול לחזור, משום שחצי מהעיסקא היא הלוואה שאינה ברשותו, וגם מהחצי העיסקא שהיא פקדון יש למקבל זכות להתעסק בו עד הזמן שסיכמו.

○ באופן שהמקבל רוצה לחזור בו - יכול לחזור משום שי'פועל יכול לחזור בו אפילו בחצי היום^ל.

○ באופן ששני שותפים קיבלו עיסקא יחד ואחד מהם רוצה לחלק את העיסקא שכל אחד יתעסק בחצי - לא יכול לחזור, משום שהשותף השני יכול לומר שרוצה שימשיכו להתעסק בעסקה יחד משום שיש יותר מזל לשני שותפים יחד.

◆ דיני המקבל שדה מחבירו וגדל בשדה מעט תבואה:

• אריס:

○ לת"ק:

▪ באופן שגדל בשדה תבואה בשיעור כרי - צריך לטפל בשדה.

▪ באופן שלא גדל בשדה תבואה בשיעור כרי - לא צריך לטפל בשדה^{לא}.

○ לרבי יהודה:

▪ באופן שגדל בשדה תבואה בשיעור של כמות הזרעים שצריך לזרוע בשדה - צריך לטפל בשדה.

▪ באופן שלא גדל בשדה תבואה בשיעור של כמות הזרעים שצריך לזרוע בשדה - לא צריך לטפל בשדה^ל.

• חוכר - לא צריך לטפל בשדה כיון שהבעלים לא מפסיד מכך שהרי משלם לבעלים את כל דמי החכירות.

◆ דיני המקבל שדה מחבירו במקום שנוהגים לנכש את הקוצים מהתבואה - חייב לנכש^ל.

◆ דיני טומאת אוכלים בזיתים וענבים שלא יכולים להתבשל לעולם - לבית שמאי מקבלים טומאת אוכלים, לבית הלל אינם מקבלים טומאת אוכלים^ל.

◆ דיני זב וטהור שעלו על אילן חלש או על ענף חלש - הטהור נטמא^ל.

◆ דיני בית הפרס:

• ההולך בבית הפרס האם נטמא:

○ באופן שהלך על אבנים שאפשר להסיט אותן על ידי הליכה - נטמא.

☞ הערות ☜

ל הגמ' מבארת שהנותן לא יכול לטעון שיחשבו את ההפסד בנפרד ואת הרווח בנפרד והנותן יפסיד מחמת כך, משום שכיון שהנותן לא הודיע למקבל שהעיסקא הפסידה, וטרח לעשות רווח בעיסקא להשלים את ההפסד, אומדים שכוונתו לכסות את ההפסד כדי שלא יאמרו שהיא אדם שעושה הפסד בעיסקאות.

לא הגמ' מביאה שרבי יוסי ברבי חנינא מבאר ששיעור כרי הוא בשיעור להעמיד רחת, כלומר שהחלק הרחב של הרחת שאיתו מרימים את התבואה צריך להיות תקוע בכרי ולעמוד כך, ורש"י מוסיף שכל צדדי הרחת צריכים להיות מכוסים על ידי הכרי, ולתוס' אין הכרח לכך. הגמ' מביאה שלוי אומר שהשיעור הוא שלש סאים, ודבי רבי ינאי אומרים שהשיעור הוא סאתים חוץ משיעור ההוצאה של האריס.

הגמ' מבארת שהטעם של ת"ק שבאופן שגדל בשדה תבואה בשיעור כרי צריך לטפל בשדה, ובאופן שלא גדל בשדה תבואה בשיעור כרי לא צריך לטפל, משום שהאריס כותב לבעלים 'אנא אוקים ואניר ואזרע ואחצוד ואעמר ואדוש ואידרי ואוקים כריא קדמך'.

לב הגמ' מביאה שבזמן רבי יוחנן כאשר היו זורעים ארבעה קבים היה גדל כור תבואה, אמנם בזמן רבי אמי הקרקע הוכחשה, ורק כאשר היו זורעים שמונה קבים היה גדל כור תבואה.

לג הגמ' מבארת שהסיבה שחוכר חייב לנכש, משום שאם לא ינכש ישארו בשדה קוצים לשנה הבאה, ואפילו באופן שהחוכר אמר שינכש לאחר שתגדל התבואה, מ"מ יש חשש שעד שינכש יפלו זרעים של קוצים, והם יחזרו ויגדלו בשנה הבאה, ורש"י מבאר שהדין שאריס חייב לנכש הוא פשוט, משום שאם האריס לא ינכש התבואה תגדל פחות טוב ובעל השדה יפסיד.

לד הגמ' מבארת שדברי בית הלל שהזיתים אינם מקבלים טומאת אוכלים, נאמרו באופן שמכניסים לבית הבד כור של זיתים יוצא ארבעת קבין שמן, או באופן שמכניסים לבית הבד שלשה כורים של זיתים יוצא שנים עשר קבין שמן, אבל באופן שיוצא כמות יותר גדולה של שמן מקבלים טומאת אוכלים.

לה הגמ' מבארת שהכוונה אילן חלש הוא אילן שאי אפשר לחקוק מגזעו בשיעור רובע, והכוונה ענף חלש הוא ענף שאפשר לטמון אותו בתוך כף ידו, ורש"י מבאר שבאופן שהזב עלה ראשון והטהור עלה אחריו, הזב נשען על הטהור והטהור נטמא, ובאופן שהטהור עלה ראשון והזב עלה אחריו, הטהור נשען על הזב ונטמא.

- באופן שהלך על אבנים שאי אפשר להסיט אותן על ידי הליכה - אינו נטמא.
- הרוכב על גבי אדם או על גבי בהמה שהולכים על גבי אבנים שאפשר להסיט אותן על ידי הליכה האם נטמא:
- באופן שרוכב על אדם ש'כוחו רע' או על בהמה ש'כוחה רע' - נטמא.
- באופן שרכב על אדם ש'אין כוחו רע' או על בהמה ש'אין כוחה רע' - אינו נטמא^ל.

◆ דיני תפילה עם משא:

- באופן שיש במשא שיעור של ארבעה קבין - אסור להתפלל עם המשא אלא צריך להורידו.
- באופן שאין במשא שיעור של ארבעה קבין - מותר להזיז את המשא לאחוריו ולהתפלל עם המשא.

◆ דיני תפילין עם משא על הראש:

- באופן שיש במשא שיעור של ארבעה קבין והמשא נשען על התפילין או באופן שהמשא הוא זבל - אסור ללבוש תפילין יחד עם המשא.
- באופן שיש במשא שיעור של רביע ליטרא והמשא אינו זבל - לדבי רבי ינאי ולדבי רבי חייא מותר ללבוש תפילין יחד עם המשא, לדבי שילא אסור ללבוש תפילין יחד עם המשא.
- ◆ דיני לקט באופן שהרוח פיזרה את העומרין של בעל הבית על הלקט - לת"ק שמין מהו השיעור של הלקט שהיה צריך להיות בשדה ובעל הבית נותן שיעור זה לעניים, לרבי שמעון בן גמליאל נותן לעניים תבואה בשיעור של ארבעה קבים לשדה שזורעים בה כור זרעים (והגמ' מסתפקת האם הכוונה כור זרעים במפולת יד או במפולת שוורים).

דף קו

◆ דיני המקבל שדה מחבירו באריסות או בחכירות והפירות התקלקלו מחמת שדפון:

- חוכר:
- באופן שהחכירות הייתה בתבואה (שישלם כן וכך תבואה):
 - באופן שנחשב מכת מדינה:
 - באופן שהחוכר זרע:
 - באופן שגדל תבואה:
- באופן שהבעלים אמר לחוכר לזרוע חיטים והחוכר זרע חיטים, או באופן שהבעלים אמר לחוכר שיזרע מה שרוצה - לא צריך לשלם את כל דמי החכירות אלא צריך לשלם לפי חשבון של כמות ההפסד^ל.
- באופן שהבעלים אמר לחוכר לזרוע חיטים והחוכר זרע שעורים - צריך לשלם את כל דמי החכירות^ל.

✽ הערות ✽

- לו הגמ' מבארת שהכוונה אדם ש'כוחו רע' הוא שהארכובות של הנרכב נוקשות זו לזו מחמת כובד המשא, והכוונה בהמה ש'כוחה רע' היא שהבהמה מטילה גללים מחמת כובד המשא.
- רש"י מבאר שבאופן שאדם או בהמה הולכים על גבי אבנים שאפשר להסיט אותן על ידי הליכה, יש חשש שעל ידי ההליכה האבן תזוז והיא תזיז עצם כשעורה שמתמאה בהיסט, ולכן באופן שאדם רוכב על אדם ש'כוחו רע' או על בהמה ש'כוחה רע' נטמא הרוכב, משום שהססת האבנים נעשתה על ידי כובד העליון, אבל באופן שאדם רוכב על אדם ש'אין כוחו רע' או על בהמה ש'אין כוחה רע' לא נטמא הרוכב, משום שהססת האבנים לא נעשתה על ידי כובד העליון.
- תוס' מבארים שהדין שהרוכב על גבי אדם ש'אין כוחו רע' אינו נטמא, נאמר באופן שאין 'טומאת חיבורין' כגון שהנרכב הוא נכרי או באופן שיש הרבה בגדים ביניהם.
- לז תוס' מבארים שהטעם שבאופן שנחשב מכת מדינה החוכר לא צריך לשלם את דמי החכירות, משום שנחשב שהשדה לא הייתה ראויה לזריעה.
- הגמ' מבארת שהדין שהחוכר לא צריך לשלם את כל דמי החכירות, נאמר באופן שלאחר שהשדה נשדפה החוכר חזר וזרע בה, והשדה חזרה ונשדפה, עד שהשדה הוחזקה בשדפון (לרבי לאחר בשני פעמים שהשדה נשדפה נחשב חזקה, ולרבנן לאחר שלש פעמים שהשדה נשדפה נחשב חזקה), אבל באופן שהחוכר לא זרע החוכר צריך לשלם את כל דמי החכירות.
- לח הגמ' מבארת שהטעם שבאופן שהבעלים אמר לחוכר לזרוע חיטים והחוכר זרע שעורים החוכר צריך לשלם את כל דמי החכירות, משום שהבעלים יכול לומר לחוכר להתפלל בתחילת השנה על חיטים ולא על שעורים, ולכן אם החוכר היה זרוע חיטים החיטים לא היו משתדפים, למרות שהיה מכת מדינה ושאר השדות השתדפו.

○ באופן שלא גדל תבואה - החוכר צריך לחזור ולזרוע שוב ושוב עד שיגמור זמן הזריעה, ורק באופן שעשה כך ולא גדל לא צריך לשלם את כל דמי החכירות^{לט}.

● באופן שהחוכר לא זרע - צריך לשלם את כל דמי החכירות^מ.

■ באופן שלא נחשב מכת מדינה - צריך לשלם את כל דמי החכירות^{מא}.

■ מה נחשב מכת מדינה:

● לרב יהודה - באופן שהשתדפו רוב השדות בבקעה שבה השדה נמצאת^{מב}.

● לעולא:

○ באופן שארבעת השדות שסביבות השדה השתדפו:

■ באופן שיש הפסק בין השדה לארבעת השדות של שדה בור - ספק האם נחשב מכת מדינה.

■ באופן שיש הפסק בין השדה לארבעת השדות של שדה אספסתא שלא נשדפה - ספק האם נחשב מכת מדינה.

■ באופן שיש הפסק בין השדה לארבעת השדות של שדה שזרוע בזרע אחר - ספק האם נחשב מכת מדינה^{מג}.

■ באופן שאין הפסק - נחשב מכת מדינה^{מד}.

○ באופן שבארבעת השדות שסביבות השדה השתדף תלם אחד שסמוך לשדה - ספק האם נחשב מכת מדינה.

○ באופן שארבעה השדות שסביבות השדה השתדפו ונשאר תלם אחד שסמוך לשדה שלא השתדף - ספק האם נחשב מכת מדינה.

■ אופנים נוספים:

● באופן שלא השתדפו רוב השדות של הבקעה והשתדפו כל שדותיו של הבעלים - לא נחשב מכת מדינה^{מה}.

● באופן שהשתדפו רוב השדות של הבקעה והשתדפו כל השדות של החוכר - לא נחשב מכת מדינה^{מי}.

○ באופן שהחכירות הייתה בדמים (שישלם כך וכך מעות):

■ לת"ק - הדין כמו באופן שהחכירות הייתה בתבואה.

✽ הערות ✽

לט הגמ' מביאה שנחלקו התנאים מהו סוף זמן זריעת חיטים ושיפון שנזרעים בתחילת החורף: לרבי יהודה תחילת כסלו, לרבי מאיר אמצע כסלו, לרבי שמעון סוף כסלו. ונחלקו רש"י ותוס' מהו סוף זמן זריעת שעורים וקטניות שנזרעים בסוף החורף: לרש"י תחילת אדר, לתוס' תחילת שבט.

מ תוס' מבארים שבאופן שהבעלים אמר לחוכר לזרוע חיטים, הבעלים יכול לטעון שהתפלל בתחילת השנה על חיטים, ואם החוכר היה זרוע חיטים החיטים לא היו משתדפים, וגם באופן שהבעלים אמר לחוכר לזרוע מה שירצה, ולא יכול לטעון טענה זו כיון שמסתמא תפילה על מין לא מסויים לא הייתה נשמעת, מ"מ הבעלים יכול לטעון לחוכר שיתכן שאם היה זרוע היה קורה נס והתבואה לא הייתה מתקלקלת.

מא רש"י מבאר שבאופן שלא נחשב מכת מדינה החוכר צריך לשלם את כל דמי החכירות, משום שנחשב שה'מזל' של החוכר גרם להפסד.

מב הגמ' מוסיפה שבאופן שרוב השדות בבקעה שבה השדה נמצאת לקו בירקון והשדה לקתה בשדפון, או באופן שרוב השדות שבה השדה נמצאת לקו בשדפון והשדה לקתה בירקון, ספק האם נחשב מכת מדינה או דלמא לא נחשב מכת מדינה.

מג בדברי הגמ' מבואר שגם לפי הצד שבאופן שיש הפסק בין השדה לארבעת השדות של שדה שזרוע בזרע אחר לא נחשב מכת מדינה, יש להסתפק האם חיטים ושעורים נחשב כשני מינים או כמין אחד.

מד הגמ' מוסיפה שבאופן שארבעת השדות שסביבות השדה לקו בירקון והשדה לקתה בשדפון, או באופן שארבעת השדות שסביבות השדה לקו בשדפון והשדה לקתה בירקון, ספק האם נחשב מכת מדינה או דלמא לא נחשב מכת מדינה.

מה הגמ' מבארת שבאופן זה החוכר לא יכול לטעון שיש ראייה שהשדה השתדפה משום מזלו של הבעלים, משום שמסתבר שמחמת המזל של הבעלים לא היה משתדפים כל שדותיו, אלא היה נשאר לו שדה אחת שלא השתדפה דכתיב 'כי נשארנו מעט מהרבה' (ותוס' מוסיפים שלאחר שתולים שהשדה השתדפה מחמת המזל של החוכר, נמצא שהבעלים הרויח משדה זו כיון שיקבל מהחוכר את דמי החכירות, ולכן נחשב שנשאר לבעלים מעט מהרבה).

מו הגמ' מבארת שבאופן זה הבעלים יכול לטעון שיש ראייה שהשדה השתדפה מחמת מזלו של החוכר שהרי השתדפו כל שדותיו (תוס' מבארים שבאופן זה אי אפשר לומר שמסתבר שהשדה נשתדפה מחמת המזל של הבעלים, כיון שמחמת המזל של החוכר היה צריך להשאר שדה אחת שלא השתדפה, משום שגם לפי הצד שהשדה השתדפה מחמת המזל של הבעלים החוכר לא הרויח משדה זו, ולא נחשב שנשאר לחוכר 'מעט מהרבה').

• לרבי יהודה - צריך לשלם את כל דמי החכירות.

• אריס - מתחלקים בפירות שנשארו.

◆ **דיני תשלום אריסות או בחכירות:**

• באופן שקיבל שדה באריסות - בעל השדה והאריס מתחלקים בפירות השדה כפי שסיכמו ביניהם.

• באופן שקיבל שדה בחכירות:

○ באופן שגדלו בשדה חיטים יפים - החוכר לא יכול לתת לבעל השדה חיטים אחרים מהשוק אלא צריך לתת מהחיטים שגדלו בשדה.

○ באופן שגדלו בשדה חיטים גרועים - החוכר לא צריך לתת לבעל השדה חיטים אחרים מהשוק אלא יכול לתת מהחיטים שגדלו בשדה^מ.

◆ **דיני המקבל שדה באריסות או בחכירות האם יכול לזרוע מין אחר:**

• אריס - כן^{מח}.

• חוכר:

○ לת"ק:

• האם יכול לשנות למין שמכחיש את הקרקע יותר - בארץ ישראל לא, בבבל כן.

• האם יכול לשנות למין אחר שמכחיש את הקרקע פחות - כן.

○ לרבי שמעון בן גמליאל - לא^{מט}.

דף קז

◆ **דין שחלים שגדלים בשדה כותנה:**

• באופן שהשחלים גדלים בין הזרעים של הכותנה:

○ באופן שהשחלים עדיין לא התקשו - מותר לאדם אחר לקחת את השחלים כיון שהם מפסידים את הכותנה.

○ באופן שהשחלים התקשו - אסור לאדם אחר לקחת את השחלים כיון שהם לא מוסיפים להפסיד את הכותנה.

• באופן שהשחלים גדלים בין הערוגות של הכותנה - אסור לאדם אחר לקחת את השחלים כיון שהם לא מפסידים את הכותנה.

◆ **דיני אילן העומד על המיצר בין שני שדות:**

• לרש"י:

○ לרב:

• באופן שהשרשים נמצאים בשדה אחת - הפירות שייכים לבעל השדה שהשרשים נמצאים בו.

⊕ **הערות** ⊕

מז הגמ' מבארת שלמרות שבאופן שהבעלים אמר לחוכר לזרוע חיטים והחוכר זרע חיטים וגדלו חיטים גרועים החוכר יכול לתת לבעל השדה מחיטים אלו, מ"מ באופן שהבעלים אמר לחוכר לזרוע אספסתא ולשלם על החכירה בשעורים והחוכר שינה מדברי בעל הבית זרע שעורים וגדלו שעורים גרועים, החוכר לא יכול לשלם לבעלים משעורים אלו, משום שיתכן שאם השוכר היה זורע אספסתא היה גדל אספסתא טובה. והגמ' מוסיפה שבאופן שהבעלים נתן לחוכר כרם וגדלו ענבים טובים ולאחר מכן הענבים התלעו החוכר יכול לשלם לבעלים בענבים אלו, אבל באופן שהבעלים סיכם עם החוכר שישלם ביין והיין החמיץ החוכר לא יכול לשלם לבעלים ביין זה, משום שהיין מחמיץ מחמת מזל בעליו, ולכן תולים שהיין החמיץ מחמת המזל של החוכר ולכן צריך לקנות יין טוב מהשוק ולשלם לבעלים בו.

מח רש"י מבאר שהסיבה שאריס יכול לשנות מהמין שבעל הבית אמר למין אחר שמכחיש את הקרקע יותר, משום שבעל השדה מעדיף שהשדה תכחש ועל ידי כך ירויח שיהיה לו יותר תבואה.

מט רש"י מבאר שהדרך של בעלי השדות לזרוע בשדה חיטים או שעורים, אבל באופן שזורעים בשדה שנה אחת חיטים ושנה שניה שעורים נחלש כוח הקרקע, ולכן רבי שמעון בן גמליאל סובר שאסור לחוכר לשנות למין אחר, משום שיש חשש שבעל השדה שנה בשנה שעברה חיטים והחוכר יזרע בשנה זו שעורים ועל ידי כך יחלש כוח הקרקע, אמנם תוס' מבארים להיפך שהדרך של בעלי השדות לזרוע בשדה שנה אחת חיטים ושנה אחת שעורים, אבל באופן שזורעים שנה אחת שנה חיטים נחלש כוח הקרקע, ולכן רבי שמעון בן גמליאל סובר שאסור לחוכר לשנות למין אחר, משום שיש חשש שבעל השדה זרע מין זה בשנה שעברה ועל ידי כך יחלש כוח הקרקע.

הגמ' מוסיפה שהחשש שהקרקע תחלש נאמר רק באופן שחרשו את השדה פעם אחת, אבל באופן שחרשו את השדה שני פעמים אין חשש.

- באופן שהשרשים נמצאים בשני השדות - בעלי השדות חולקים את הפירות.¹
 - לשמואל - בעלי השדות חולקים את הפירות.
 - לתוס':
 - באופן שהשרשים נמצאים בשדה אחת - הפירות שייכים לבעל השדה שהשרשים נמצאים בו.
 - באופן שהשרשים נמצאים בשני השדות:
 - לרב - הפירות שנמצאים באויר שדה שייכים לבעל השדה, הפירות שנמצאים באויר המיצר בעלי השדות חולקים.²
 - לשמואל - בעלי השדות חולקים את הפירות.
- ◆ **דין עין הרע - אסור לאדם לעמוד להסתכל בשדה חבירו בשעה שהשדה עומדת בקמותיה.**
- ◆ **דיני אילנות שנטועים ליד הנהר - מותר לקצוץ משני עברי הנהר כשיעור רוחב כתף, משום שדרך האנשים שמושכים את הספינות ללכת ליד הנהר ולמשוך את הספינה.³**

✽ הערות ✽

- נ הגמ' מבארת שבאופן שהשרשים נמצאים בשני השדות בעלי השדות חולקים את הפירות, גם באופן שהעץ נוטה לצד אחד וכל הפירות נמצאים באויר של שדה אחת.
- נא הגמ' מבארת שלמרות שהיה מקום לומר שבאופן שיש יותר פירות בצד אחד של המיצר שסמוך לשדה אחת, יחלקו את הפירות לאורכו של המיצר ונמצא שבעל השדה אחת ירויה, מ"מ הדין שחולקים את הפירות בשווה כיון שחולקים לרוחבו של מיצר.
- נב הגמ' מבארת שלמרות שבדרך כלל מותר לקצוץ, מ"מ באופן שיש בצד אחד של הנהר אילנות של פרסיים שידוע שלא יקצצו וביניהם יש אילנות של ישראל, אסור לקצוץ גם את השדה של ישראל, כיון שאין תועלת בכך שהרי האנשים שמושכים את הספינות לא ילכו בצד זה של הנהר אלא ילכו בצד השני של הנהר.